

Şehnâz İlahî

Bana bu ten gerekmez

NEY

Bestekârı : Sâdettin Kaynak

Usûlü : Düyek [8/8]

Güftekarı : Azîz Mahmûd Hüdâî Hz

Ba na bu ten ge rek mez can ge rek

tir Ol bâ ki cen ne te

i man ge rek tir Ma bû düm Al lah

E ğer Mu ham me de üm met o lur san
E ğer der gâ hı na er mek di ler sen

Di lin de zik ri le Kur ân ge rek
Yo lun da ca nı nı kur ban ge rek

tir Ma bû düm Al lah SON

Hü da yî zik re düp da im na maz

1. kıl 2. kıl

İ na yet ku lu na Hak tan ge rek

tir Ma bû düm Al lah

Sadettin Kaynak

[1895 - 1953]

15 Nisan 1895'te İstanbul Fatih'te Sarıgözel semtindeki Lutfi Paşa mahallesinde doğar. Hacıoğulları diye tanınan bir ailedendir. Babası 1862'de okumak için Rize'den İstanbul'a gelen ve Fâtih Camii dersîamlığı, huzûr-ı hümayun hocalığı yapan müderris Ali Alâeddin Efendi, annesi Havva Hanım'dır. Sadettin ilk ve orta öğrenimini civardaki okullarda sürdürürken dokuz yaşında hafız olur. Mercan İdâdisi'ni bitirdikten sonra Balkan Harbi sıralarında Dârülfünun İlahiyat Fakültesi'ne girer. I. Dünya Savaşı'nda öğrenim çağındaki gençlerin de askere çağırılması üzerine 1917'de fakülteyi bitiremeden askere alınır ve ihtiyat zabıti olarak Diyarbekir'e gönderilir. Cumhuriyet'in ardından Odesa'ya sefer yapan gemilerde bir müddet kâtip olarak çalışır ve asıl arzu ettiği mesleğine Yavuz Sultan Camii imamlığı ile başlar. 1928'de aynı caminin başıamamı olur. 1926 yılında Zehra Hanım'la evlenir, bu evlilikten Cavidan, Yavuz, Feyyaz ve Günaydın adında dört çocuğu olur.

Sadettin Kaynak, bestekâr ve icracı kimliğinin zaman zaman ön plana çıkması onu bir tercihle karşı karşıya bırakır ve imamlık görevinden istifa ederek kendini tamamen müsihi çalışmalarına verir. 1953 yılında Sultan Ahmed Camii'nin ikinci imamlığına getirilir. Bu görevde iken yürüttüğü "Yavuz Sultan Selim Ağlıyor" filminin müzik çalışmaları sırasında felç olur. 14 Ağustos 1954'te yapılan jübilesinin ardından Kadıköy Koşuyolu'ndaki evine çekilir. 3 Şubat 1961'de Haydarpasa Numune Hastahanesi'nde vefat eder ve ertesi gün vasiyeti üzerine Nuruosmaniye Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Merkezefendi'deki aile kabristanına defnedilir.

Cumhuriyet dönemi müsihi tarihinin en önemli simalarından biri olan Sadettin Kaynak hânendeliğinin yanı sıra bestekârlığıyla da tanınmış, bu iki özelliğinden hangisinin ön planda olduğu konusu öteden beri tartışılmalıdır. Küçük yaşta sesinin güzelliğiyle dikkati çekmesi üzerine on yaşlarında iken Hâfız Melek Efendi'den ilk müsihi derslerini almaya başlar. Askerliği sırasında Doğu illerinde görev yaparken folklorik unsurları ve özellikle halk müsikisinin bölgesel motiflerini inceleme fırsatı bulur. Bu motifler, onun ilerideki bestecilik çalışmalarında ustaca yoğunlaşarak şarkı ve türkû arası özellik taşıyan eserlerinin şekillenmesinde önemli rol oynar. Askerlik dönüşü müsihi çalışmalarını 1920'li yıllarda Mehmet Emin Dede ve Kâzım Uz'dan dersler alarak sürdürür. Kâzım İbnülemin Mahmud Kemal'in Beyazıt'taki konağında düzenlenen müsihi toplantılarına da katılır ve böylece dönemin ünlü edebiyat, sanat ve müsihi çevreleriyle tanışma imkânı bulur.

Sadettin Kaynak, geçmiş bugüne ve geleceğe bağlayan bir bestekâr olarak dikkati çeker. Usul, ritim, tempo değişiklikleri ve makam geçikleri yönünden zengin örnekler ortaya koyar. Klasik müsihi eğitimiyle yetişmiş olmasına rağmen halk sanatındaki gücü keşfeder ve halk müsikisinin geleneksel şekillerini kendine özgü tavrıyla bestelerinde yorumlar. O, klasik ve folklorik müzik alanları arasındaki kültürel köprüyü nitelik zaafına düşmeden ustalıkla kurabilmiş ender sanatçılardandır. Türkû tarzı eserlerinde daha çok Erzurumlu Emrah, Âşık Ömer ve Karacaoğlan gibi Türk halk edebiyatı şairlerinin manzumelerini tercih eder.

Sadettin Kaynak'ın bir besteci olarak üstün başarılarının görüldüğü diğer bir alan film müziği bestekârlığıdır. 1000'in üzerinde eser besteleyen Sadettin Kaynak beste çalışmalarını ölümünden iki yıl öncesine kadar sürdürür. Bazılarının güftesi kendisine ait olan eserlerinde daha çok Vecdi Bingöl'ün manzumelerini tercih eder. Bestelerinin pek çoğu plaklara okunur; Münir Nurettin Selçuk, Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, Hamiyet Yüceses, Şükran Özer, Muallâ Mukadder gibi dönemin ünlü sanatçıların seslendirdiği eserleri satış rekorları kırar.

Onun bir diğer özelliği de "hâfız / hânende" kuşağının son ve en başarılı temsilcilerinden olmasıdır. Bir ses sanatçısı olarak 1926-1935 yıllarında doldurduğu taş plaklar koleksiyonların en değerli eserleri arasında yer alır. Onun besteci olarak tanınip sevilmesi okuyuculuğu bıraktığı yıllardan sonrasına rastlar. Hazırlamakta olduğu müzik tarihine dair çalışmasını bitiremeyen Kaynak'ın beş defterden oluşan ve bizzat kendi kaleminden çıkmış olan geniş bir nota koleksiyonu bugün Alâeddin Yavaşca'da bulunmaktadır. Sanatçının ayrıca bir hâtıra kaleme aldığı söylenmekteyse de bu esere henüz ulaşılammıştır.

D ü y e k U s û l l e r i

*) Sekiz zamanlıdır.

*) İki Sofyan'dan meydana gelir.

*) 8/8 ve 8/4 lük değerlerde vurulur

*) 8/4 lük mertebesi Ağır Düyek adını alır.

Düyek D a r b U s û l ü

[8 / 8] m e r t e b e s i

1 . Darb : (Düm) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]

2 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]

3 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]

4 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]

5 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Müsikisi Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

**Bana bu ten gerekmez can gerektir
Ol baki cennete îman gerektir
Eğer Muhammed'e ümmet olursan
Dilinde zikr ile Kur'ân gerektir**

**Hüdayî zikredüp daim namaz kıl
İnayet kuluna Hak'tan gerektir
Eğer dergâhına ermek dilersen
Yolunda canını kurban gerektir**

**Aziz
Mahmûd Hüdâyî
Hazretleri**

[1541 - 1628]

Celvetiyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, şair olan Hüdâyî Hazretleri 948'de (1541) Şereflikoçhisar'da doğdu. Çocukluğunu geçirdiği Sivrihisar'da ilk tahsiline başladı. Daha sonra İstanbul'a giderek Küçükayasofya Medresesi'ne girdi. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra hocası Nâzırzâde Ramazan Efendi'nin müid*î oldu. Talebelik ve müidlik yıllarında bir yandan da Halvetiyye tarikatına mensup Küçükayasofya Camii Şeyhi Nûreddinzâde Muslihuddin Efendi'nin sohbetlerine devam etti. Hocası Nâzırzâde Edirne Selimiye Medresesi'ne müderris, Mısır ve Şam'a kadı tayin edildiği yıllarda Hüdâyî'yi yanından ayırmadı.

Hüdâyî Hazretleri, Mısır'da hocasıyla beraber bulunduğu sıralarda Halvetiyye tarikatının Demirtaşıyye kolundan Kerimüddin el-Halveti'den "usûl-i esmâ" terbiyesi gördü. 1573'te Mısır'dan dönüşünde Bursa Ferhâdiye Medresesi'ne müderris ve Câmî-i Atik Mahkemesi'ne nâib tayin edildi. Hocası Nâzırzâde ise Bursa mevleviyyet*ine getirildi. Bursa'ya gelişinin üçüncü yılında hocası vefat etti.

Talebelik ve müidlik yıllarından beri tasavvuf çevresiyle yakın teması bulunan Hüdâyî, hocasının ölümünün üzerinde bıraktığı derin tesir sebebiyle resmî görevlerinden ayrılarak daha önce vaaz ve sohbetlerine katıldığı Muhyiddin Üftâde'ye intisap etti. Üç yıl gibi kısa bir zamanda seyr*ü sülûkünü tamamladı.

Şeyh Üftâde kendisini memleketi Sivrihisar'a halife tayin etti. Burada ancak altı ay kadar kalabilen Hüdâyî, şeyhi Üftâde'yi ziyaret etmek için tekrar Bursa'ya döndü. Fakat bu arada şeyhi vefat edince Rumeli'ye gitti. Trakya ve Balkanlar'da bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a geldi.

Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi'nin delâletiyle tayin edildiği Küçükayasofya Camii Tekkesi'nde sekiz yıl şeyhlik makamında bulundu. Bir yandan da Fâtih Camii'nde vâizlik yaptı, tefsir ve hadis okuttu. Daha sonra Üsküdar'da Hüdâyî Dergâhı'nın bulunduğu yeri 1589 yılında satın aldı.

Dergâhın inşaatıyla daha yakından ilgilenmek için ikametgâhını Rum Mehmed Paşa Camii civarına nakletti. 1595'te dergâhın inşaatı tamamlandı. 1599 yılında Fâtih Camii vâizliğini bırakarak Üsküdar Mihrimah Sultan (İskele) Camii'nde perşembe günleri vaaz vermeye başladı. Sultan Ahmed Camii'nin açılışında (1616) ilk hutbeyi Aziz Mahmud Hüdâyî okudu ve her ayın ilk pazartesi günü burada vaaz etmeyi kabul etti.

Üsküdar'da bulunduğu yıllarda Bulurlu'da da bir çilehâne ile bir hamam yaptırdı. Çilehânenin bulunduğu yerdeki Bulurlu köyü, İlisuluk tarlaları ve Gaziler tepesinin bir kısmı I. Ahmed tarafından fermân-ı hümayunla Aziz Mahmud Hüdâyî adına tescil edildi. Kanûn'nin, kızı Mihrimah Sultan'dan torunu Ayşe Sultan (ö. 1598) ile de evlendiği rivayet edilen Aziz Mahmud Hüdâyî Safer 1038'de (Ekim 1628) vefat etti. Altısı kız olmak üzere on bir çocuğu oldu ve nesli, kızları Ümmügülsüm (ö. 1641), Zeyneb (ö. 1642) ve Fatma Zehrâ (ö. 1675) vasıtasıyla devam etti.

Kaynak :